

พระธาตุ : บทพิสูจน์ศรัทธาและปัญญา Relics : Proof of Faith and Wisdom

พระมหาประทีป อภิวฑฒโน (แถวพันธุ์)

Phramahā Prateep Abhivaddhano (Tawphantu)

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

พุทธศาสนิกชนนิยมนับถือบูชาพระบรมสารีริกธาตุและพระธาตุของพระอรหันต์สาวก ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงพระธาตุว่ามีที่ลักษณะแตกต่างกันออกไป ดูเหมือนว่าคัมภีร์จะไม่ให้ความสำคัญกับลักษณะของพระธาตุนัก เป้าหมายของการนับถือบูชาพระธาตุอยู่ที่ผู้กระทำบูชาเช่นนั้นเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญโดยเป็นที่ระลึกรู้ถึงแล้วเกิดศรัทธาและปัญญา ในประเทศไทยชาวพุทธนิยมนับถือพระธาตุของพระสาวกและให้ความสำคัญกับลักษณะของพระธาตุที่มีลักษณะพิเศษ เช่น มีลักษณะเป็นแก้ว คล้ายหิน กรวดทราย เป็นต้น จนกระทั่งเข้าใจกันว่า การที่พระธาตุมีลักษณะเช่นนั้นเป็นเครื่องวัดความเป็นผู้มีจิตใจสูงจนกระทั่งเป็นพระอรหันต์ในที่สุด ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาแม้จะให้ความสำคัญกับการบูชาพระธาตุบูชาผู้นับถือ แต่ก็ไม่ให้ความสำคัญกับลักษณะของพระธาตุเป็นพิเศษและลักษณะของพระธาตุก็ไม่ใช่เครื่องวัดความเป็นพระอรหันต์ด้วย ในพระพุทธศาสนาพระธาตุซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเคารพเป็นของสาธารณะใครจะกราบไว้บูชาก็ได้ ไม่มีใครเก็บไว้เป็นสมบัติของตัวเอง ใครกราบไหว้ทำให้ได้เป็นผู้มีส่วนแห่งบุญ

Abstract

Buddhist worshiper admires to worship sacred relics and the relics of the Apostle Arahant. In the Buddhist scriptures mention the elements of relics that have different characteristics to. It seems that the book does not focus on the nature of the relics. The goals of honoring the sacred relics cause faith and wisdom. In Thailand Buddhist most revered relics of the Apostle, and to focus on the nature of the elements that have special characteristics such as glass, stone, gravel, sand, etc., So they understood that the relics that have special characteristics are a measure of the high-minded person as well as Arahant in the end. In Buddhist scriptures, although mention the importance of worshipping sacred relics of person who should be worshiped. But it does not focus on the nature of the relics specially and the nature of the relics is not an measure of Arahantship. Relics are something that should be respected as a matter of public worship, They should not be the personal property. Anyone can worship it and get a part of merit.

๑. บทนำ

จากปรากฏการณ์ความเชื่อเรื่องอัฐิธาตุของพระเกจิที่มีชื่อเสียงบางรูป เปลี่ยนแปลงหรือกลายรูปจากกระดูกคนธรรมดาเป็นแก้วหรือไม่ก็มีลักษณะสัณฐานเหมือนกับก้อนกรวดหรือเมล็ดทราย เป็นต้น ได้สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่ผู้ที่นับถือเป็นอย่างมาก นับถือกันว่าเป็นเรื่องของปาฏิหาริย์หรืออำนาจจิตภายในของท่านรูปนั้นๆ จนกระทั่งปาฏิหาริย์หรืออำนาจจิตนั้นมีพลังมากทำให้กระดูกของท่านกลายเป็นแก้ว เป็นต้น คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาชั้นนอร์รกถาได้กล่าวถึงพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้ามีลักษณะต่างๆ ทั้งที่ไม่ไหม้ไฟที่ทรงรูปอยู่ตามปกติ และทั้งที่เผาไหม้มีขนาดเล็กและใหญ่แตกต่างกันไป หนึ่งในนั้นที่ไม่เผาไหม้คือพระเขี้ยวแก้ว จากเหตุการณ์ดังกล่าวอาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นเพราะมีคำว่า แก้ว ในคำว่า พระเขี้ยวแก้ว นี้หรือไม่ ที่ทำให้ประชาชนสนใจกันมากในเรื่องอัฐิธาตุของพระเกจิอาจารย์เป็นพิเศษ

ในความเข้าใจของประชาชนผู้เลื่อมใส อัฐิธาตุที่เป็นแก้วดูเหมือนจะเป็นเรื่องวัดความเป็นอรหันต์ เป็นต้นของเจ้าของอัฐิธาตุ จึงเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ลูกศิษย์ทั้งหลายตั้งตารอคอยดูอัฐิธาตุที่เป็นแก้วของอาจารย์ตนเองอย่างตั้งใจ บางทีถึงกับคาดหวัง เมื่อมีความคาดหวังก็ต้องมีสมหวังและความผิดหวังเป็นธรรมดา หรือบางทีลูกศิษย์บางกลุ่มต้องการจะสร้างความดีความชอบให้แก่อาจารย์ของตนถึงกับหากลวิธีเพื่อจะให้อัฐิธาตุอาจารย์ตนเองเป็นแก้วจะด้วยวิธีการใดก็ตาม

มีความสงสัยเกิดขึ้นมากมายว่าทำไม ชาติหรือกระดูกของเกจิอาจารย์ในประเทศไทยจึงมีลักษณะเป็นแก้วได้อย่างไร กระดูกของคนตายโดยส่วนใหญ่เมื่อเผาจะมีลักษณะสีขาว หรือขาวปนดำ หรืออาจแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยถือเป็นเรื่องธรรมดา จะเป็นกระดูกคนหรือกระดูกสัตว์มีลักษณะใกล้เคียงกันไม่แตกต่างกันมาก เป็นลักษณะที่เห็นกันอยู่โดยทั่วไป จะเห็นได้จากศพของคนตายที่นำไปเผา หรือกระดูกของศพฝังมาเป็นเวลานานหรือที่เก็บศพอื่นใดที่เขาเอาศพมาเก็บไว้เป็นเวลานานจะด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม หลังจากนั้นเมื่อนำไปเผา หลังจากเผาแล้วจะนำไปเก็บไว้เพื่อทำบุญอุทิศต่อไป กระดูกของคนตายที่ยังไม่ได้เผามีลักษณะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยกับกระดูกที่เผาแล้ว คือไม่มีลักษณะเป็นแก้วให้เห็นแต่อย่างใด เป็นเพียงกระดูกธรรมดา

มีความเชื่อเกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชนว่า พระภิกษุที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบหรือเข้าใจกันว่า เป็นพระอรหันต์ (ตามความเชื่อส่วนตัวของแต่ละบุคคล) หลังจากมรณภาพแล้ว นำไปฉาบปนกิจกระดูกของท่านจะกลายเป็นแก้ว มีลักษณะเฉพาะของตัวเองคือแตกต่างจากกระดูกของคนตายทั่วไป ความคิดเห็นเรื่องกระดูกเป็นแก้วนี้ เป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้ลูกศิษย์ทั้งคฤหัสถ์และพรพชิตนำมาพูดเพื่อข่มศิษย์ของอีกฝ่ายหนึ่งในทำนองว่า กระดูกของอาจารย์ของพวกเราเป็นแก้วแสดงให้เห็นว่า อาจารย์ของเราเป็นอรหันต์ ส่วนอาจารย์ของท่านไม่ใช่พระอรหันต์เพราะกระดูกของอาจารย์ท่านไม่ได้เป็นแก้ว

กลุ่มพุทธศาสนิกชนที่เลื่อมใสในปฏิปทาของอาจารย์ของตนเอง พยายามสร้างความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นกับอาจารย์ของตนเองด้วยการนำเอาประเด็นเกี่ยวกับกระดูกเป็นแก้วมาพูดเพื่ออวดคุณพิเศษหรือแสดงความพิเศษเพื่อข่มฝ่ายอื่น อีกฝ่ายไม่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว จะเป็นด้วยการศึกษาในเรื่องนี้อย่างละเอียดหรือด้วยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไรก็ตามที่ บทความนี้จะพยายามหาคำตอบว่า การที่กระดูกของครูอาจารย์กลายเป็นแก้วหรือไม่เป็นแก้ว จะสามารถนำมาวินิจฉัยความเป็นพระอรหันต์ได้หรือไม่ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ไว้หรือไม่อย่างไร

๒. ความหมายของธาตุในพระพุทธศาสนา

คำว่าธาตุในทางวิทยาศาสตร์กับธาตุในพระพุทธศาสนามีความหมายที่แตกต่างกัน ไม่สามารถเอาไปอธิบายปะปนกันได้ นักปราชญ์ท่านได้รวบรวมความหมายวิเคราะห์ศัพท์ไว้ ๓ ความหมาย

๑) ธาตุ = กระดูก, อัฏฐิ สรีรํ ธาเรตติ ธาตุ อวัยวะที่ทรงร่างกายไว้, ๒) ธาตุ = ธาตุ, แรธาตุ, อตตโน ภาวํ ธาเรตติ ธาตุ สิ่งที่ยึดสภาพของตนไว้, มূল ธาเรตติ ธาตุ สิ่งที่ยึดไว้ซึ่งมูลค่า, สกตถมปิ อตถาตติสโยคโต ปรัตถมปิ ธาเรตติ ธาตุ สิ่งที่ยึดประโยชน์ของตนไว้บ้าง ของผู้อื่นไว้บ้าง, ๓) ธาตุ = รากศัพท์ อตถวิเสสมปิ ธาเรตติ ธาตุ อักษรที่ยึดไว้ซึ่งเนื้อความพิเศษ,

อเนกุปกาเรน ปณฺหิตฺเตหิ ธริยตีติ ธาตุ อักษรอันเหล่าบัณฑิตทรงจำกันได้โดยประการต่างๆ^๑

ธาตุ ตามตัวอักษรแปลว่า ผู้ทรงไว้ ทรงอยู่ สิ่งซึ่งทรงไว้ ทรงอยู่ ภาวะที่ทรงไว้ ทรงอยู่ หมายถึง สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่คู่โลก ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ไม่สูญสลายไปไหน แต่อาจจะเปลี่ยนรูปร่างดลีสันไปเมื่อเวลาเปลี่ยนไป หรือเมื่อเปลี่ยนสถานที่ ธาตุเป็นสิ่งที่อยู่จริง ความหมายของคำว่า ธาตุ โดยทั่วไป ในพระพุทธศาสนานิยมใช้คำนี้มาก เช่น โลกธาตุ หมายถึงความมีอยู่เป็นของโลก นิพพานธาตุ หมายถึงความมีอยู่เป็นของนิพพาน กามธาตุ หมายถึงความมีอยู่เป็นของภพภูมิของสัตว์ผู้เสวยส่วยกาม คือพวกที่เสวยกามคุณ เช่นโลกมนุษย์ รูปธาตุ หมายถึงความมีอยู่เป็นอยู่ของภพภูมิเทวดาชั้นรูปพรหม อรูปธาตุ หมายถึงความมีอยู่เป็นอยู่ของภพภูมิของเทวดาชั้นอรูปพรหม อปริยาปนธาตุ หมายถึงความมีอยู่เป็นอยู่ของภพภูมิที่เหนือขึ้นไป (โลกุตตรภูมิ)^๒

ธาตุตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนามี ๔ อย่าง ได้แก่ (๑) ปรฐ्वิธาตุ (ธาตุดิน) (๒) อาโปธาตุ (ธาตุน้ำ) (๓) เตโชธาตุ (ธาตุไฟ) (๔) และวาโยธาตุ (ธาตุลม) ถือเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกนี้ ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต มนุษย์และสัตว์ทั้งปวงประกอบด้วยธาตุ ๔ และประกอบด้วยขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รวมเรียกว่า รูปนาม

ธาตุ ๔ ดังกล่าวนั้นถือเป็นธาตุพื้นฐาน จาก ธาตุ ๔ ยังมีธาตุ ธาตุ ๑๘ คือ (๑) จักขุธาตุ (๒) รูปธาตุ (๓) จักขุวิญญาณธาตุ (ความจริงก็คือ ตาเห็นรูป เกิดการรับรู้ทางตา) (๔) โสตธาตุ (๕) สัทธาธาตุ (๖) โสตวิญญาณธาตุ (ความจริงก็คือ หู ได้ยินเสียง เกิดการรับรู้ทางหู) (๗) ฆานธาตุ (๘) คันธธาตุ (๙) ฆานวิญญาณธาตุ (ความจริงก็คือ จมูกได้กลิ่น เกิดการรับรู้ทางจมูก) (๑๐) ชิวหาธาตุ (๑๑) รสธาตุ (๑๒) ชิวหาวิญญาณธาตุ (ความจริงก็คือ ลิ้นลิ้มรส เกิดการรับรู้ทางลิ้น) (๑๓) กายธาตุ (๑๔) โภภุญฺฐัพพธาตุ (๑๕) กายวิญญาณธาตุ (ความจริงก็คือ กายสัมผัสกับสิ่ง เกิดการรับรู้ทางกาย) (๑๖) มโนธาตุ (๑๗) ธัมมธาตุ (๑๘) มโนวิญญาณธาตุ (ความจริงก็คือ ใจคิดเหตุการณ์ต่างๆ เกิดการรับรู้ทางใจ)

คำว่า ธาตุ ในความหมายที่เฉพาะเจาะจง หมายถึงส่วนต่างๆ ของร่างกายคน ที่เหลือจากการถูกเผา ที่เห็นชัดก็คือกระดูกของคนที่เหลือจากการถูกเผาแล้วบางที่มีคำว่า “พระ” ข้างหน้าคำว่า “ธาตุ” เช่น คำว่า พระธาตุ มีความหมายเหมือนกับคำว่า ธาตุ แต่มีข้อพิเศษออกไปก็คือเป็นอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายคนที่บรรลุนิพพาน มีจิตใจบริสุทธิ์ หมดกิเลสเป็นพระอรหันต์ซึ่งยังไม่ได้เผา หรือ

^๑ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต), **ศัพท์วิเคราะหฺ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงชีพ ๒๕๕๐), หน้า ๓๓๖-๓๓๗.

^๒ พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา, **พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=206&articlegroup_id=59 [๑๑ พ.ค.๒๕๕๕]

ที่หลีกเลี่ยงการถูกเผา บางทีเรียกว่า พระอรหันตธาตุ หมายถึงไปถึงธาตุของบริษัท ๔ ที่เป็นพระอรหันต์ ส่วนคำว่า พระบรมสารีริกธาตุ หมายถึงกระดูกของพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว ประเพณีในพระพุทธศาสนา นิยมบูชาสักการะพระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุ

คำว่า ธาตุ หรือ พระธาตุ ถ้าเป็นภาษาถิ่นทางภาคอีสาน ใช้เรียกอนุสาวรีย์หรือสิ่งก่อสร้างเพื่อบรรจุอัฐิธาตุของผู้วายชนม์ มีความหมายอย่างเดียวกับ เจดีย์ หรือ สถูป ในภาษาภาคกลาง หากเรียกว่า ธาตุ ย่อมหมายถึงที่บรรจุกระดูกของคนธรรมดาสามัญ ตั้งแต่ชาวบ้านธรรมดา เจ้าเมือง จนกระทั่งพระสงฆ์ แต่เมื่อเรียกว่า พระธาตุ หมายถึงสิ่งก่อสร้างที่ประดิษฐานอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้าหรืออรหันตสาวกเท่านั้น

สรุปว่า ธาตุ มีความหมาย ๒ อย่าง คือ ๑) เป็นสภาวะ มีสถานะเป็นผู้ทรงไว้ ทรงอยู่ สิ่งซึ่งทรงไว้ ทรงอยู่ ภาวะที่ทรงไว้ ทรงอยู่ สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่คู่โลก ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ไม่สูญสลายไปไหน ซึ่งเป็นความหมายอย่างสูง ๒) เป็นกระดูก มีความหมายเฉพาะ ตามธรรมดาของสัตว์มีกระดูก ตามรูปวิเคราะห์ศัพท์ที่ว่า อวัยวะที่ทรงร่างกายเอาไว้ โดยที่ร่างกายไม่ล้ม เคลื่อนไหวไปได้

๓. พระธาตุที่ปรากฏในคัมภีร์

อรรถกถาสุมังคลวิลาสินี^๓ ซึ่งเป็นคัมภีร์อธิบายความพระสูตรที่มณีกาย ในพระสูตรตันตปิฎก นั้น พระอรรถกถาจารย์ได้แบ่งลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุออกเป็น ๒ ลักษณะคือ “พระธาตุ ๗ เหล่านี้คือ พระเขี้ยวแก้ว ๔ พระรากขวัญ ๒ พระอุณหิส ๑ ไม่กระจัดกระจาย นอกนั้น กระจัดกระจาย บรรดาพระธาตุเหล่านี้ พระธาตุเล็กๆ ทั้งหมดได้มีขนาดเท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาด พระธาตุใหญ่ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหักกลาง พระธาตุขนาดใหญ่ยังมีขนาดเท่าเมล็ดถั่วเขียวหักกลาง”^๔ นั้นหมายความว่า พระบรมสารีริกธาตุที่ยังคงรูปร่างเดิมอยู่เป็นขึ้นเป็นอัน มิได้แตกย่อยลงไป มีทั้งหมด ๗ องค์ ได้แก่ พระอุณหิส (พระนลาฏ กระดูกหน้าผาก) ๑ องค์ พระเขี้ยวแก้ว ๔ องค์

^๓ อรรถกถาสุมังคลวิลาสินี เป็นคัมภีร์ที่อธิบายความพระสูตรที่มณีกาย ในพระสูตรตันตปิฎก รจนาโดย พระพุทธโฆสจารย์ พระภิกษุชาวอินเดีย เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๑,๐๐๐ ท่านเกิดอยู่ที่ใกล้พุทธคยา ศึกษาจบไตรเพทซึ่งเป็นคัมภีร์ของพราหมณ์ภายหลังได้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จึงบรรพชาอุปสมบทและได้เดินทางไปศึกษาต่อที่เกาะลังกา ท่านได้เรียบเรียงคัมภีร์ต่างๆ ขึ้นมากมาย เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค ในเวลานั้นที่เกาะลังกา มีอรรถกถาต่างๆ อยู่ก่อนแล้ว แต่เป็นภาษาสิงหล ท่านจึงได้แปลเป็นภาษาบาลี

^๔ มหาหมฏฐราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล สุมังคลวิลาสินี อรรถกถาที่มณีกาย มหาวรรค เล่มที่ ๒ ภาค ที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมฏฐราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔๕๖.

และพระรากขวัญ (กระดูกไหปลาร้า) ๒ องค์ และพระบรมสารีริกธาตุส่วนต่างๆ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่มีได้คงรูปร่างอยู่เป็นชิ้น แต่แตกย่อยลงไปมีขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหัก เป็นต้น

พระบรมสารีริกธาตุที่แตกกระจาย คือ ส่วนอื่นนอกเหนือจาก ๗ ขนาดเล็กสุดเท่าเมล็ดพันธุ์ ผักกาด ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหัก และขนาดใหญ่เท่าเมล็ดถั่วเหลือง คำว่า แตกกระจาย หมายถึง ไม่มีความเป็นรูปร่าง เป็นแท่ง หรือเป็นกลุ่มก้อนเหมือนเดิม มีบางส่วนหักบิ่นไป กล่าวคือก่อนที่ร่างกายจะถูกเผา พระธาตุนี้มีรูปร่างสมบูรณ์ แต่หลังจากว่างถูกเผาแล้ว ก็สูญเสียความสมบูรณ์ไป

อย่างไรก็ตามลักษณะสีของพระธาตุมีลักษณะต่างๆ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (ปัจจุบัน: พระศรีคัมภีร์ญาณ) กล่าวว่า ความหลากหลายด้านลักษณะสี ล้วนฐานของพระธาตุหรือพระบรมสารีริกธาตุ อาจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น สภาพทางกาย ลักษณะพิเศษทางจิตของพระอรหันต์ หรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ หรือปฏิกิริยาทางเคมีอย่างอื่น^๕

พระธาตุที่ประชาชนเชื่อตามคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องพระธาตุที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อดั้งเดิมของชาวลังกา บ่งบอกว่าพระธาตุของพระพุทธเจ้าเป็นแก้วมณีสีสดใสสวยงาม ความเชื่อเรื่องดังกล่าวยังมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน มีประชาชนเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันความเชื่อว่าพระธาตุของพระพุทธเจ้ามีลักษณะเหมือนกระดูกคนธรรมดา ก็ยังมีปรากฏเนื่องจากการขุดพบพระธาตุที่ประเทศอินเดียเป็นหลักฐานอีกชิ้นหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานดังกล่าวสรุปว่าพระธาตุมี ๒ ลักษณะ คือ

(๑) ลักษณะต่างๆ ของพระธาตุ

พระธาตุมีลักษณะต่างๆ ในคัมภีร์กล่าวไว้ว่า “พระธาตุทั้งหลาย ก็เสมือนดอกมะลิตูมเสมือนแก้วมุกดาที่เจียรนัยแล้ว และเสมือนจุนทองคำ ยังเหลืออยู่”^๖ ในข้อความนี้ดูเหมือนจะบอกเพียงสีของพระธาตุ ๓ ลักษณะว่าเหมือนดอกมะลิตูม มุกดาเจียรนัย และจุนทองคำซึ่งหมายถึงผงทองคำ (สีทองอะไร)

จากลักษณะดังกล่าวในคัมภีร์มีผู้นำไปแสดงพระธาตุในลักษณะที่เป็นความเห็นของตัวเอง ทำให้พระธาตุแกร่งขึ้นโดยอาศัยคำในคัมภีร์ว่า สุมณมกุลสทิสา เหมือนดอกมะลิตูม โธต-มุตตสทิสา เหมือนแก้วมุกดาที่เจียรนัย สุวณฺณจุนฺณา เหมือนจุนทองคำ แล้วแสดงภาพพระธาตุลักษณะใกล้เคียง

^๕ http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=206&articlegroup_id=59.

^๖ มหาหมกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, **พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ๙๑ เล่ม เล่มที่ ๑๓**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔๕๕.

เคียงคำเช่นนั้นว่านั่นคือพระธาตุแท้จริง ถ้าพระธาตุเป็นเช่นนั้นจริงก็เป็นอันตกลงใจได้ว่าพระธาตุมีลักษณะพิเศษ คล้ายก้อนหิน ก้อนกรวด เป็นต้น

(๒) พระบรมสารีริกธาตุ คล้ายกระดูกคนธรรมดา

เนื่องจากพระบรมสารีริกธาตุที่พบเกือบทั้งหมดในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากอัฐิของบุคคลธรรมดาทั่วไปอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามยังพบลักษณะของพระบรมสารีริกธาตุที่มีลักษณะเหมือนกระดูกคนธรรมดาเช่นกัน เท่าที่พบเห็นได้ตามพระธาตุเจดีย์ทั่วไปหรือ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อินเดี๋ย

พระบรมสารีริกธาตุลักษณะนี้ พบเฉพาะเขตโบราณสถานในประเทศอินเดีย การขุดพบอัฐิธาตุในครั้งนั้นอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ว่าประสูติที่ไหน ตรัสรู้ที่ไหน นิพพานที่ไหน นักโบราณคดีฝรั่งอาศัยศิลาจารึกอโศกกับบันทึกการเดินทางของหลวงจีน โดยเฉพาะพระฟาเทียนและพระถังซำจั๋งเป็นองค์ประกอบหนึ่งสำหรับการขุดค้น ผลที่ได้ทำให้เห็นว่าพระธาตุนี้มีลักษณะเหมือนกระดูกมนุษย์ธรรมดาทั่วไป

สำหรับในประเทศไทย รัฐบาลอังกฤษได้มอบพระธาตุให้แก่ประเทศไทย ๒ ครั้ง ครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานอยู่ ณ เจดีย์ภูเขาทอง วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร และครั้งที่ ๒ รัฐบาลได้อัญเชิญไปประดิษฐาน ณ เจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุฯ บางเขน

ลอร์ด เคอร์ชัน อุปราชอินเดีย แนะนำให้ถวายพระบรมสารีริกธาตุแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยเหตุผลว่าพระเจ้ากรุงสยามเป็นพระองค์เดียวในโลกเวลานั้นที่ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา ลอร์ดเคอร์ชันเห็นว่าน่าจะช่วยในทางพระราชไมตรีกับอังกฤษ อุปราชอินเดียถวายพระธาตุดังกล่าวกับพระเจ้ากรุงสยาม

พระธาตุที่กล่าวมาข้อที่ ๑ นั้นจะมีลักษณะใกล้เคียงที่กล่าวไว้คัมภีร์ อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีผู้แสดงลักษณะของพระธาตุไว้เช่นนั้น แต่ลักษณะที่แท้จริงของพระธาตุจะเป็นจริงอย่างนั้นหรือไม่นั้นก็ยังเป็นที่ยังสงสัยของประชาชนอย่างแน่นอน ในเรื่องนี้อาจแบ่งคนได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ

(๑) กลุ่มที่เชื่อ กลุ่มนี้อาจเชื่ออย่างสนิทใจว่า พระธาตุมีลักษณะดังกล่าวตามที่น่าเสนอทางลือต่างๆ เพราะลือเหล่านั้นได้นำคำที่เป็นหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์มานำเสนอ พร้อมทั้งภาพที่สนับสนุนว่าน่าจะใกล้เคียงกับคำที่ปรากฏในคัมภีร์ พระธาตุมีลักษณะเป็นแก้วมณี หรือมีลักษณะคล้ายหินกลมๆ

(๒) กลุ่มที่ไม่เชื่อ กลุ่มนี้ไม่เชื่อว่าพระธาตุจะมีลักษณะเช่นนั้นได้ โดยเปรียบเทียบกับกระดูกของคนทั่วไป หรือหากถ้าพระธาตุจะมีลักษณะเช่นนั้น ก็คงเป็นแค่ลักษณะที่ใกล้เคียง เช่น คัมภีร์บอกว่าพระธาตุมีสีเหมือนดอกมะลิตุ้ม พระธาตุก็น่าจะมีสีเหมือนดอกมะลิตุ้มจริงๆ ไม่ใช่ธาตุ

จะมีลักษณะเป็นแก้วหรือคล้ายกับก้อนหิน

นอกจากกลุ่มความเชื่อดังกล่าวแล้ว ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบางแห่งยังอ้างเอาพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าในอดีตมาเพื่อให้ประชาชนเข้าไปกราบไหว้สักการบูชาอีก ในคัมภีร์ก็ไม่ได้กล่าวไว้ แต่เฉพาะพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันจะอันตรธานไปหมดสิ้นเมื่อศาสนาไม่มีคนนับถือแล้ว ในคัมภีร์กล่าวถึงพระธาตุของพระพุทธเจ้าอันตรธานไว้ว่า

ในเวลาที่ศาสนาทรุดลง พระธาตุทั้งหลายไปรวมกันอยู่ในมหาเจดีย์ในเกาะตามพัตถณีทวีป (เกาะลังกา) ต่อจากมหาเจดีย์ไปรวมกันอยู่ที่ราชายตนเจดีย์ในภาคทวีป ต่อจากนั้น ไปสู่มหาโพธิบัลลังก์ พระธาตุทั้งหลายจากภพแห่งภาคและพรหมโลก ไปสู่มหาโพธิบัลลังก์ พระธาตุมีประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาด พระธาตุทั้งหมดก็จะรวมกันเป็นกองอยู่ในมหาโพธิบัลลังก์ รวมกันอยู่แน่นเหมือนกองทองคำเปลงฉัพพัคณรังสีออกมา พระธาตุเหล่านั้นแผ่ไปตลอดหมีนโลกธาตุ จากนั้น เทวดาในหมีนจักรวาลประชุมพร้อมกันกล่าวกันว่าพระคาสดาปรินิพพานไป ศาสนาก็ยอมทรุดโทรมไป นี่เป็นการได้เห็นครั้งสุดท้ายของเราทั้งหลาย พวกกันกระทำความกรรมอันยิ่งใหญ่กว่าวันที่พระทศพลปรินิพพาน เตโชธาตุในบรรดาธาตุทั้งหลายลุกฟุ้งขึ้นไปจนถึงพรหมโลก พระธาตุแม่เท่าเมล็ดพันธุ์ฝักกาดอยู่ที่ลูกเป็นเปลวเดียวกัน เมื่อธาตุทั้งหลายถึงความหมดแล้ว เตโชธาตุก็ดับหายไป เมื่อพระธาตุทั้งหลายได้แสดงอาณาภาพอันใหญ่หลวงอย่างนี้แล้วหายไป ศาสนาก็เป็นอันชื่อว่าอันตรธานไป^๗

ถ้าถือเอาข้อความตามอรรถกถาดังกล่าวนี้ คำว่า อันตรธาน หมายถึง หายไป ลึนสุด ไม่มีในโลกนี้อีกต่อไป เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับพุทธเจ้าองค์ก่อนจึงเป็นไปไม่ได้ที่จะมีพระบรมสารีริกธาตุอดีตพุทธเจ้า เพราะว่าพระธาตุของอดีตพุทธเจ้าเหล่านั้นคงอันตรธานไปหมดสิ้นไม่เหลืออะไรเหมือนกัน

ธาตุอันตรธานมีผู้ตีความอีกประเด็นหนึ่งว่า คำว่า “ธาตุอันตรธาน” ไม่ได้หมายถึงว่า ธาตุสูญสิ้นไป จากโลก แต่หมายถึงหายไปไม่ปรากฏให้เห็น พระพุทธดำรัสที่ตรัสกับ พระอานนท์คราวหนึ่งว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้น เห็นธรรม”^๘ ข้อความนี้ดูเหมือนว่าจะเป็นการตีความเชิงปรัชญามากกว่าคำพูดที่ธรรมดา จากข้อความในอรรถกถาเป็นเพียงคำที่เนื้อความธรรมดา ไม่ได้ตีความอะไร ตรงไปตรงมา ถ้าถือเอาความตามอรรถกถาจึงเป็นไปไม่ได้ที่พระบรมสารีริกธาตุจะ

^๗มหาหมกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ๙๑ เล่ม เล่มที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕๑.

^๘พระมหาสมจินต์ สมมาปัญญา, พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcui.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=206&articlegroup_id=59 [๑๑ พ.ค.๒๕๕๕]

ยังคงมีอยู่เมื่อศาสนาเสื่อมไป นอกจากนี้ท่านยังกล่าวด้วยคำเชิงถ้อยที่ถ้อยอาศัยเพื่อให้เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้นิยมนับถือพระธาตุว่า “เมื่อพระพุทธรเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว (ปรินิพพาน = ตาย) ผู้ประสงค์จะเห็นพระพุทธรเจ้า ขอให้อธิษฐานจิตบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา กล่าวคำอธิษฐานขอให้พระบรมสารีริกธาตุเสด็จมา ณ ภาชนะหรือสถานที่เหมาะสมซึ่งจัดเตรียมเอาไว้ เมื่อทำความดีถึงขั้น พระบรมสารีริกธาตุก็จะเสด็จมาตามที่ปรารถนา”^๙ ดูเหมือนว่าคัมภีร์ไม่ได้กล่าวไว้ในลักษณะเช่นนี้

๔. กระดูกพระอรหันต์กับคนธรรมดาไม่ต่างกัน

ปัญหามีอยู่ว่าพระธาตุของพระอรหันต์กับกระดูกคนธรรมดามีความต่างกันหรือไม่อย่างไร มีความพิเศษต่างกันเพียงไร คัมภีร์อรรถกถาธัมมบทได้กล่าวถึงธาตุ (กระดูก) ของพระอรหันต์ว่าไม่มีความแตกต่างจากกระดูกของคนตายทั่วไป ดังข้อความต่อไปนี้

(๑) วัณคีสพราหมณ์ มีความสามารถเจาะทะลุโลกศีรษะของคนตายแล้วรู้สถานที่คนตายนั้นไปเกิด เทียบเจาะทะลุโลกของคนตายที่ญาติเอามาให้เจาะเพื่อทราบสถานที่เกิดของญาติผู้ล่วงลับวันหนึ่ง ท่านเห็นคนถือดอกไม้ไปวัด จึงสอบถาม พวกประชาชนตอบว่าไปเฝ้าพระพุทธรเจ้า แล้วถามต่อไปว่าพระพุทธรเจ้ามีดีอย่างไร เถียงกันไปมา ไม่ได้ข้อตกลง จึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธรเจ้าเพื่อพิสูจน์ว่าใครเก่งกว่ากัน พระพุทธรเจ้าให้หาคะโหลกคนตายมาจำนวนหนึ่ง หนึ่งในนั้นคือกะโหลกพระอรหันต์พอวัณคีสพราหมณ์ เจาะทะลุโลกคนเหล่านั้นสามารถบอกว่าคนเหล่านั้นไปเกิดที่ไหนได้ถูกต้อง แต่พอท่านเจาะทะลุโลกพระอรหันต์แล้วไม่รู้ว่าท่านไปเกิดที่ไหน พระพุทธรเจ้าบอกว่าพระองค์รู้ วัณคีสพราหมณ์ต้องการเรียนมนต์นี้ด้วย พระพุทธรเจ้าตรัสว่า ไม่สามารถบอกแก่คนที่ยังไม่บวชได้ ท่านจึงยอมบวชเพื่อต้องการเรียนมนต์^{๑๐}

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า กะโหลกศีรษะของพระอรหันต์ตายกับกะโหลกของคนตายไม่มีความต่างกันเลย ถ้าหากกะโหลกศีรษะของพระอรหันต์ที่พระพุทธรเจ้านำมาให้วัณคีสพราหมณ์เจาะเป็นแก้ว วัณคีสพราหมณ์คงตอบได้ว่าเป็นกะโหลกของพระอรหันต์ ในความเป็นจริงกะโหลกของคนตายเหล่านั้นคล้ายกันหมดคือเป็นกะโหลกทั่วไปธรรมดาไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีสีสันของธาตุ (กระดูก) พระอรหันต์ที่เผาที่กล่าวไว้ในคัมภีร์เดียวพอสรุปได้ว่า

^๙ เรื่องเดียวกัน.

^{๑๐} ธมฺมปทญฺญกฺกถา (อภฺจฺจโม ภาโค), พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘๔-๑๘๖.

(๒) ธาตุของสันตติมหาอำมาตย์ มีเรื่องในอรรถกถาธรรมบทว่าสันตติมหาอำมาตย์ เสียใจมากหลังจากการตายของหญิงนักฟ้อน เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อให้พระองค์รับความเศร้าโศก พอได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าได้บรรลุพระอรหัตต์ จึงตรวจดูสังขารของตัวเองว่าต้องตายเป็นแน่ จึงกราบทูลพระพุทธเจ้าเพื่อนิพพาน ก่อนนิพพาน พระพุทธเจ้าให้เขาเล่าบุรพกรรมของเขาให้ประชาชนฟัง พอเล่าเสร็จก็นั่งในอากาศ เข้าเตโชธาตุบริณิพพาน เปลวไฟไหม้เนื้อและเลือด เหลือธาตุทั้งหลาย เหมือนกับดอกมะลิ^{๑๑}

สีลีนของธาตุของพระอรหัตต์ได้พูดไว้ชัดเจนในที่นี้ว่ามีสีเหมือนดอกมะลิ แสดงว่าไม่มีความแตกต่างจากกระดูกทั่วไป คงมีสีขาว ไม่มีสีที่เป็นลักษณะพิเศษต่างหาก ไม่มีสีเหมือนแก้วหรืออะไรที่พิเศษไปกว่าสีกระดูกธรรมดา

ความเชื่อของประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการเป็นอรหัตต์ของพระที่มรณะภาพแล้ว กระดูกของท่านจะกลายเป็นแก้วหรือมีลักษณะคล้ายหินสีดใสสวยงาม เช่น พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และพระอาจารย์อีกหลายท่านที่เป็นสายพระป่า หลังจากการฌาปนกิจสรีระของท่านแล้ว อัฐิธาตุของท่านกลายเป็นแก้ว เป็นต้น จากกระดูกที่กลายเป็นแก้วทำให้ประชาชนแน่ใจว่าท่านเหล่านั้นเป็นพระอรหัตต์แน่นอนอย่างไม่ต้องสงสัย ในขณะเดียวกัน พระอาจารย์บางรูป เช่น พุทธทาสภิกขุ ที่ประชาชนเชื่อว่าท่านเป็นพระอริยบุคคลชั้นอรหัตต์เหมือนกัน หลังจากการมรณะภาพของท่าน สรีระของท่านได้ถูกนำไปฌาปนกิจ แต่ไม่ปรากฏว่าอัฐิธาตุของท่านเป็นแก้ว มีลักษณะเหมือนกระดูกของคนปกติทั่วไป

พุทธทาสภิกขุได้เขียนพินัยกรรมเกี่ยวกับการจัดการอัฐิของท่านไว้ เมื่อวันที่ ๒๘ มี.ค. ๓๖๓ ๖๓ ๖๓ วัดธารน้ำไหล สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ในปีเดียวกันก่อนที่ท่านจะมรณะภาพในวันที่ ๘ ก.ค. ๓๖๓ โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการทำพินัยกรรมเพื่อให้เป็นไปตามพระอริยวินัยในเรื่องการจัดการศพให้เป็นไปตามธรรมดามากที่สุด นอกเหนือจากการกำหนดผู้จัดการศพ (พระครูปลัดศีลวัฒน์ - โพธิ์ จันทโร) ให้ละเว้นการขอพระราชทานโกฐและทำพิธีอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในพินัยกรรม ให้เก็บศพในโลง ปิดมิดชิด ละเว้นการเปิดดู ละเว้นพิธีรดน้ำศพ ละเว้นการฉีดยาศพ ละเว้นพิธีสวดศพ และให้เผาศพใน ๓ เดือน หรือถ้าจำเป็นก็ไม่เกิน ๑ ปี โดยจัดการอย่างง่ายที่สุด ไม่จัดงานพิธี ให้เผาศพในบริเวณเขาพุทธทอง กระดูกทั้งหมดให้นำไปเก็บไว้ในที่ที่ทำไว้ในศาลาธรรมโฆษณ์แห่งเดียว และเทซีเมนต์ทับ พุทธทาสภิกขุ มิได้แสดงหรือให้เหตุผลกับลูกศิษย์ไว้ใน

^{๑๑} ธรรมปทภูฏกถา (ปญจโม ภาโค), พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๗๔, ภาษาบาลีว่า “เอวํ โส อตฺตโน ปุพฺพกมฺมํ กถตฺวา อากาเส นิสฺสนฺโน ว เตโชธาตุ สมฺปาชฺชิตฺวา บริณิพฺพาย” สรีเร ชาลา อฏฺฐุหิตฺวา มํสโลหิตํ ฉนเปสิ. สุมฺนปฺพฺพานิ วีย ธาตุโย อวสิสิสุ”.

พินัยกรรมที่ได้กำหนดให้แบ่งเจ้ากระดูกออกเป็น ๓ ส่วน คือ (๑) นำไปโปรยที่ช่องอ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี (๒) นำไปโปรยที่ต้นแม่น้ำตาปี เขตอ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี (๓) นำไปเก็บไว้บนเขาประสงค์ อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี วิธีการนี้ จะเป็นปริศนาธรรมให้คนรุ่นหลังได้พิจารณากันหรือไม่นั้นต้องพิจารณากันต่อไป แต่ในรายงานดังกล่าว ไม่ได้บอกหรือแสดงไว้อย่างพิเศษว่าอัฐิธาตุของพุทธทาสภิกขุกลายเป็นแก้ว หรือมีลักษณะคล้ายแก้ว เรื่องนี้อาจนำไปสู่ความเคลือบแคลงสงสัยได้ว่าพุทธทาสภิกขุผู้ซึ่งกล่าวสั่งสอนธรรมะตามจุดประสงค์ของพระพุทธรูปเจ้ามาเป็นระยะเวลานานพร้อมทั้งคำสอนของท่านได้ถูกนำไปปฏิบัติอย่างได้ผลไม่ใช่พระอรหันต์ เรื่องพระธาตุเป็นแก้วหรือไม่เป็นแก้วนั้น มีความเห็นเป็น ๓ อย่างคือ

๑. เกิดจากการเผาไหม้ เมื่ออุณหภูมิสูงสุดถึงจุดหนึ่ง และสภาวะอากาศที่เหมาะสม เป็นต้น กระดูกสามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะกลายเป็นแก้วได้ ทั้งนี้เกิดจากการเปรียบเทียบรัตนชาติ เช่น พวกเพชร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตัวเองจากธาตุคาร์บอน ด้วยความร้อน กาลเวลาและองค์ประกอบอื่นตามธรรมชาติ

๒. เกิดจากการที่ท่านฝึกจิตจนกระทั่ง จิตหมดจดบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสเป็นเหตุปัจจัยให้กระดูกของท่านกลายเป็นแก้ว ความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของ ส. ลิวลักษณะ ที่ว่า วิกิก็เล่าถึงลามาธิเบตอีกรูปหนึ่ง ซึ่งเธอคุ้นเคยและดูท่านออกจะเป็นพระสมณะอย่างธรรมดาๆ หากความเป็นพระที่แท้ของท่านนั้น ปรากฏว่าเมื่อเผาศพท่าน มีพระธาตุปรากฏออกมามากมาย เลือดก็เป็นพระธาตุอย่างหนึ่ง กระดูกก็เป็นพระธาตุอย่างหนึ่ง ผมอันขาวโพลนของท่านก็เป็นพระธาตุอีกอย่างหนึ่ง ไทยเราเองก็มี เช่นว่าอัฐิของพระป่า สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ได้กลายเป็นพระธาตุไปก็หลายองค์ บางองค์ยังมีชีวิตอยู่และประกาศตนว่าเป็นพระอรหันต์แล้วด้วย โดยที่เมื่อไปฉายเอกซเรย์ดูนั้น ก็ปรากฏว่ากระดูกของท่านเป็นพระธาตุไปก่อนถึงแก่ภรรณภาพเอาเลยด้วยซ้ำ^{๑๒}

๓. เกิดจากการใส่กระจก ขวดน้ำหอม เป็นต้น ในโลงศพก่อนเผา เปลวไฟทำให้กระจกและกระดูกกลายเป็นก้อน

อย่างไรก็ดียังไม่มีการพิสูจน์กันอย่างจริงจังจนสามารถนำมาตีแผ่ให้ประชาชนหายเคลือบแคลงสงสัยได้ ไม่มีใครเผากระจกหรือขวดน้ำหอมในเวลาเผาศพแล้วทำให้ละลายกลายเป็นแก้วใสบริสุทธิ์ได้ เรื่องนี้น่าจะมีการพิสูจน์กันอย่างจริงจัง เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ขึ้นชื่อว่ามีพระธาตุมากที่สุดอยู่แล้ว เมื่อไม่มีการพิสูจน์กันอย่างจริงจังก็ไม่พ้นความสงสัย ในเรื่องจิตบริสุทธิ์

^{๑๒} http://www.sulak-sivaraksa.org/th/index.php?option=com_content&task=view&id=444&Itemid=3

หมดกิเลส กระดูกจะกลายเป็นแก้ว ก็ยังไม่ได้พิสูจน์กันอย่างจริงจัง จึงยังคงเป็นเพียงความเชื่อส่วนบุคคล ที่ว่าไม่เชื่อก็อย่าลบหลู่ผู้อื่นเอง

๕. สาเหตุที่ทำให้พุทธศาสนิกชนนิยมบูชาพระธาตุ

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวว่า บุคคลที่ควรบรรจุอัฐิธาตุไว้ในสถูปเพื่อเป็นที่สักการะของมหาชนอยู่เพียง ๔ พวก เรียกว่า ฐูปารหบุคคล ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระเจ้าจักรพรรดิ บุคคลผู้ที่กราบไหว้เจดีย์ของบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญเป็นอันมาก การที่ประชาชนจะนับถือพระธาตุต้องมีเหตุผลจะนับถือกันโดยปราศจากเหตุผลไม่ได้ ฉะนั้น สาเหตุของการบูชาพระธาตุจึงสรุปได้ ๓ อย่าง คือ

(๑) อานิสงส์ปรากฏในคัมภีร์ ในคัมภีร์ชั้นรองลงมา เช่นคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการปฏิบัติและกราบไหว้เจดีย์ที่บรรจุพระธาตุของฐูปารหบุคคลว่า ในครั้งอดีตกาลพระพุทธเจ้าได้เกิดเป็นพราหมณ์ได้ปฏิบัติเจดีย์ของพระปัจเจกพุทธเจ้านามว่าสุลิมะด้วยการถอนหญ้า นำทรายมาเทลงบริเวณเจดีย์ด้วยผ้าห่ม ประพรมน้ำที่บริเวณเจดีย์ด้วยน้ำในภาชนะ บูชาด้วยดอกไม้ป่า ทาธงด้วยผ้าสาฎกของตนเอง แล้วผู้กรม (ฉัตร) ทียอดเจดีย์ อานิสงส์ของการปฏิบัติดังกล่าว มาถึงสมัยที่พุทธกาล พระพุทธองค์ได้เสด็จที่เมืองไพศาลี ซึ่งในขณะนั้นเป็นเมืองที่มีชาวเมืองตายเป็นจำนวนมากเพราะโรคภัย ทำให้เมืองสกปรก ผลบุญของการปฏิบัติเจดีย์พระปัจเจกพุทธเจ้าคือการถอนหญ้าที่ลานเจดีย์ ส่งผลให้ประชาชนทำหนทางประมาณ ๘ โยชน์ให้ปราศจากตอและหนาม ทำให้หนทางบริสุทธิ์สะอาด อานิสงส์ของการเททรายลงที่บริเวณเจดีย์ ส่งผลให้ประชาชนเททรายในหนทางเสด็จประมาณ ๘ โยชน์ อานิสงส์ของการบูชาด้วยดอกไม้ป่าที่บริเวณเจดีย์ ส่งผลให้น้ำในแม่น้ำคงคาเต็มไปด้วยดอกประทุม อานิสงส์ของการประพรมน้ำด้วยภาชนะของตน ส่งผลให้ฝนไปกชพรระตกที่เมืองไพศาลีพัดซากศพหนีไปทำให้เมืองสะอาด อานิสงส์ของการผูกธงและฉัตร ส่งผลให้จักรวาลทั้งหมดเกิดเป็นเหมือนมิงามหทรสพเดียวกันด้วยธงและฉัตร^{๑๓} นายพวานชื่ออกุกกุฏมิตรกับภรรยา พร้อมด้วยบุตร ๗ คนและสะใภ้ ๗ คน ได้บรรลุธรรมชั้นโสดาปัตติผล เพราะในอดีตชาติ ได้สละทรัพย์ของตนสร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุของพระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ^{๑๔} ชกิลเศรษฐีร่ำรวยมีภูเขาทองเกิดขึ้นที่หลังบ้าน เพราะในอดีตชาติ มีพระชีณาสพรูปหนึ่งมาบอกบุญเขาว่าทองที่หน้ามุขพระเจดีย์ยังไม่พอ ในขณะนั้นเขาอารมณ์ไม่ค่อยดีเลยกล่าวล่วงเกินพระธาตุของ

^{๑๓} ธรรมปฎกฐกถา (สตตโม ภาค), พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๙๖.

^{๑๔} ธรรมปฎกฐกถา (ปณจโม ภาค), พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๒๗.

พระพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะว่าโยนพระศาสดาของท่านลงน้ำ ต่อมาขอขมาพระธาตุด้วยการทำเสาดอกไม้ทองคำ ผลบุญทำให้เขาเกิดเป็นเศรษฐีมีทองเท่าภูเขา^{๑๕}

(๒) ประวัติพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการบรรจุพระธาตุไว้ว่า พ.ศ. ๒๑๘ พระเจ้าอโศกขึ้นครองราชย์ ต่อมาได้พบสามเถรนิโครธ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรงอุปถัมภ์พระโมคคัลลสีบุตร ติสสะให้ทำสังคายนาครั้งที่ ๓ พระองค์เองเสด็จจาริกกราบไหว้บูชาสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา รับสั่งให้สร้างสถูป ๘๔,๐๐๐ องค์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ประดิษฐานไว้ในที่ต่างๆ ทั้งในและนอกพระราชอาณาจักร ในคราวส่งสมณทูต ๔ สายออกไปประกาศพระพุทธศาสนาในที่ต่างๆ ทั้งในและนอกพระราชอาณาจักร ได้มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปด้วยทุกสาย ทำให้พระบรมสารีริกธาตุกระจายไปในนานาประเทศ

(๓) ประวัติพระธาตุในประเทศไทย ดำเนินเกี่ยวกับพระธาตุเรื่องเล่าสืบต่อกันยาวนาน จากคนรุ่นแล้วรุ่นเล่าจนกลายเป็นเรื่องที่ฝังลึกอยู่ในความเชื่อของคนประจำถิ่นนั้นๆ และความเชื่อนี้ก็ปรากฏออกมาในประเพณี พิธีกรรมประจำถิ่น มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ เมื่อใดที่ประสงค์บุญประสงค์ความสำเร็จก็จะไปกราบไหว้บูชา ขอศีลขอพร

ภาคกลาง พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุได้รับอัญเชิญมาประเทศไทยตั้งแต่สมัย พระโสรณะและพระอุตตระที่สุวรรณภูมิ มีการสร้างพระปฐมเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ

ภาคใต้ พระธาตุเก่าแก่และสำคัญในภาคใต้ของประเทศไทย เช่น พระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช ซึ่งมีตำนานว่า เจ้าชายทันตกุมารและพระนางเหมมาลาอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาขึ้นที่หาดทรายแก้ว สร้างเจดีย์เล็กๆ เป็นที่ประดิษฐานไว้เมื่อประมาณ พ.ศ. ๘๕๔ ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๑๐๙๓ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชทรงสร้างเมืองนครศรีธรรมราช และทรงสร้างพระบรมธาตุเจดีย์องค์เป็นที่ประดิษฐานแทน พระบรมธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สร้างขึ้นประมาณระหว่าง พ.ศ. ๑๓๐๐-๑๔๐๐

ภาคอีสาน ตำนานอุรังคธาตุที่พระมหากัสสปะและคณะได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุส่วนหน้าอก (อุรังคธาตุ) มาบรรจุในเจดีย์พระธาตุพนม ตั้งแต่ก่อนพระโสรณะและพระอุตตระ ความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์ เป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะมนุษย์ปฤชุนยังมีจิตใจที่ไม่เข้มแข็งพอจึงจำเป็นต้องอาศัยที่พึ่งภายนอกเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจจนกว่าจิตใจจะได้รับการพัฒนาให้มีเข้มแข็งจนเป็นที่พึ่งของตัวเองได้

^{๑๕} รมมปทฎฐกถา (อภุจโฆ ภาคโค), พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๗๗-๑๗๘.

ในตำนาน เรื่องพระธาตุทริภุชชัย จังหวัดลำพูนบอกว่า ประมาณ พ.ศ.๑๕๕๐ พระเจ้าอาทิตย์ทรงเห็นปาฏิหาริย์พระธาตุเปล่งรัศมี ๖ สี (ฉัพพัตถนรังสี) จึงทรงให้สร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุ

จารึกวัดช่องล้อม จังหวัดสุโขทัยประมาณ พ.ศ.๑๙๒๗ ระบุว่า สมเด็จพระมหาธรรมราชา เมื่อทรงสร้างพระพุทธรูปศิลา ก็ได้ทอดพระเนตรเห็นพระศรีรัตนธาตุกระทำปาฏิหาริย์ สว่างดังลวดเงินเห็นเป็นขนาดใหญ่เท่าเสื่อสาต ในสมัยอยุธยา กษัตริย์หลายพระองค์ทรงเห็นปาฏิหาริย์ของพระธาตุ เช่น พระบรมราชาธิราชที่ ๑ ทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทหารปักหลักไว้ตรงที่พระบรมสารีริกธาตุปรากฏ แล้วทรงสถาปนา วัดมหาธาตุขึ้นใน พ.ศ. ๑๙๑๗ และสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเห็นปาฏิหาริย์ถึง ๔ ครั้ง ดั้งบันทึกเหตุการณ์เมื่อ พ.ศ.๒๑๓๗ ที่เมืองป่าโมก ความตอนหนึ่งว่า “... พระบรมสารีริกธาตุปาฏิหาริย์ โชติช่วงมาเท่าผลส้มเกลี้ยง มาแต่ทักษิณทิศ เวียนเป็นทักษิณาวรรตแล้วเสด็จไปอุดรทิศ ...” พ.ศ.๒๔๕๒ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ขณะทรงพระยศเป็นมกุฎราชกุมาร เสด็จประทับที่พระราชวังสนามจันทร์ได้ทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ที่องค์พระปฐมเจดีย์ ดั้งบันทึกตอนหนึ่งว่า “... ได้เห็นองค์พระปฐมเจดีย์รัศมีสว่างพราวออกทั้งองค์ ดูประหนึ่งว่าองค์พระปฐมเจดีย์ด้านตะวันตกคือด้านที่เล็งตรงกับสนามจันทร์นั้นทาด้วยฟอสฟอรัส พราวเรืองๆ ...” ครั้นเสด็จขึ้นครองราชย์แล้วก็ได้ทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ที่องค์พระปฐมเจดีย์อีกใน พ.ศ.๒๔๕๗^{๑๖}

๖. กระดูกเป็นแก้วหรือไม่เป็นแก้ว วัดความเป็นพระอรหันต์ได้หรือไม่

อัฐิธาตุเป็นแก้ววัดความเป็นพระอรหันต์ได้หรือไม่ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าพระอรหันต์หลังจากนิพพานแล้วเมื่อถูกนำไปเผา อัฐิธาตุของท่านต้องเป็นแก้วหรือเป็นกระดูกธรรมดา ไม่มีกระดูกวัดความเป็นพระอรหันต์ด้วยอัฐิธาตุเป็นแก้ว จึงมีเพียงวัดความเป็นพระอรหันต์ด้วยการละกิเลสในภายในหมดสิ้น ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไม่ได้สนใจเป็นพิเศษในเรื่องนี้

การยึดถือเรื่องอัฐิธาตุเป็นแก้วดูเหมือนจะถูกบ่มเพาะความเชื่อในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในชั้นหลัง เช่นอรรถกถา การสร้างเรื่องปาฏิหาริย์ให้กับพระศาสดาดูเหมือนจะเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นครศาสนาใด เมื่อได้ศึกษาประวัติของศาสดาผู้ก่อตั้งศาสนาจะเห็นว่ามีส่วนที่เกี่ยวข้องกับปาฏิหาริย์เข้ามาประกอบเพื่อสร้างศรัทธาให้กับผู้ที่นับถือ

^{๑๖} พระมหาสมจินต์ สุมมาปญโญ. พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcui.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=206&articlegroup_id=59 [๑๑ พ.ค.๒๕๕๕]

อริยธรรมเป็นแก้วในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีเรื่องปาฏิหาริย์เข้ามาประกอบเพื่อสร้างศรัทธาประสาทะให้เกิดแก่ผู้ับถือ เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งหรือเป็นกุศโลบายวิธีเพื่อนำคนเข้าไปสู่หลักธรรมที่แท้จริง เรื่องอริยธรรมเป็นแก้วจะเป็นจริงหรือไม่นั้นก็ไม่มีส่วนสำคัญแต่อย่างใด ถ้าคนเข้าถึงธรรมหรือมีปัญญาจะสามารถแยกแยะว่าอะไรคือแก่นแท้ อะไรคือส่วนที่นำไปสู่กระบวนการเห็นธรรม เรื่องที่ยังถกเถียงกันและนับถือกันผิดทางก็คือไปวัดความเป็นอรหันต์ด้วยอริยธรรมเป็นแก้ว พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้สอนเรื่องนี้แต่อย่างใด การนับถืออริยธรรมเป็นแก้วไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นกับการกำจัดทุกข์ ในทางตรงกันข้ามอาจเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติหรือทำให้มนุษย์ยึดติด หวังพึ่งแต่อำนาจปาฏิหาริย์ที่พึ่งอันประเสริฐสูงสุดได้ แถมยังมีข้อจำกัด ๒ อย่าง คือ (๑) ด้านปัญญา อิทธิปาฏิหาริย์ไม่สามารถนำพาไปสู่ปัญญาถึงขั้นประหารกิเลสหมดสิ้นอาสวะได้ (๒) ด้านจิตใจ อิทธิปาฏิหาริย์ ยังทำให้จิตใจขุ่นมัว เศร้าหมองเพราะอำนาจกิเลสครอบงำ พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงเป็นไปเพื่อความดับทุกข์ เป็นอากาสิโก เป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องนำไปปฏิบัติ ส่วนเรื่องใดไม่ใช่ความจำเป็นเร่งด่วนก็ไม่ใช่สิ่งสำคัญ

ฉะนั้น ปาฏิหาริย์ แปลว่า การกระทำที่ตีกลับ ชับไล่ หรือ กำจัดเสียได้ซึ่งปฏิบัติ อธิหรือ ฤทธิ แปลว่าความสำเร็จ^{๑๗} แล้ว หมายถึง ความสำเร็จที่จำกัดชับไล่ หรือ กำจัดชับไล่สิ่งที่เป็นปฏิบัติด้วยความสำเร็จ ความหมาย ของปาฏิหาริย์ ๓ ในพระไตรปิฎกว่า

๑) อิทธิปาฏิหาริย์ คนเดียวแสดงเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนแสดงเป็นคนเดียวก็ได้ แสดงให้ปรากฏหรือให้หายไปก็ได้ ทะลุฝา กำแพง (และ) ภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นหรือดิ่งลงในแผ่นดินเหมือนไปในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำโดยที่น้ำไม่แยกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ นั่งขัดสมาธิเหาะไปในอากาศเหมือนนกบินไปได้ ใช้ฝ่ามือลูบคลำดวงจันทร์ดวงอาทิตย์อันมีฤทธิ์มากมีอำนาจพามากก็ได้ใช้อำนาจทางกายไปจนถึงพรหมโลกก็ได้^{๑๘}

๒) อาเทศนาปาฏิหาริย์ “แก้วฏฐะ” ก็อาเทศนาปาฏิหาริย์เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ หายจิต หายเจตสิก หายความวิตกวิจารณ์ของบุคคลอื่นได้ว่า จิตของท่านเป็นอย่างนี้ เป็นไปโดยอาการอย่างนี้ เป็นต้น^{๑๙}

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), เรื่องเหนือสามัญลึกลับอิทธิปาฏิหาริย์เทวดา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๔), หน้า ๓๐.

^{๑๘} ที.ล. (ไทย) ๙/๔๘๔/๒๑๔.

^{๑๙} ที.ล. (ไทย) ๙/๔๘๕/๒๑๕.

๓) อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ “แก้วมณี” ก็อนุศาสน์ปาฏิหาริย์เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมปราศสอนอย่างนี้ว่า ท่านจงตริกตรองอย่างนี้ อย่าตริกตรองอย่างนั้น จงใส่ใจอย่างนี้ อย่าใส่ใจอย่างนั้น จงละสิ่งนี้จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่เถิด นี้จัดเป็นอนุศาสน์ปาฏิหาริย์อย่างหนึ่ง”^{๒๐}

ปาฏิหาริย์ ๓ นั้น ที่เป็นอิทธิปาฏิหาริย์ เป็นอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดา พระพุทธเจ้าได้ตรัสเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ที่ควรพิจารณาก็คือ อิทธิปาฏิหาริย์นั้นเป็นเรื่องไม่สำคัญที่จะทำให้คนที่ไม่เกี่ยวข้องสิ่งทุกอย่างได้เลย เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล ใครต้องการจะมีฤทธิ์ก็สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ แต่สุดท้ายแล้วฤทธิ์กับไม่ได้ช่วยให้คนหมดทุกข์ได้ ดังพุทธพจน์ว่า

“...เราจะแสดงอิทธิปาฏิหาริย์อันเหนือธรรมดาของมนุษย์หรือไม่แสดงอิทธิปาฏิหาริย์อันเหนือธรรมดาของมนุษย์ก็ตาม ธรรมที่เราแสดงแล้วย่อมเป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์โดยชอบแก่ผู้กระทำตาม สุนัขขัตตะ เมื่อเป็นเช่นนั้น การที่เราแสดงอิทธิปาฏิหาริย์อันเหนือธรรมดาของมนุษย์จะก่อผลอะไรได้เล่า” ^{๒๑}

เทศนาของพระพุทธเจ้าตั้งแต่พระองค์ตรัสปลุมนเทศนาครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์จนกระทั่งพระองค์เสด็จปรินิพพาน จุดมุ่งหมายที่พระองค์ตรัสมีเพียงอย่างเดียวคือธรรมที่ทำให้พ้นความทุกข์ถึงความสุขที่แท้จริงคือพระนิพพานอันเป็นเป้าหมายของคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ความมุ่งหมายแห่งการแสดงผลธรรมเพื่ออย่างอื่นไม่มี สมัยหนึ่ง บุตรของคหบดี ชื่อว่า แก้วมณีต้องการให้ประชาชนชาวาลันทาซึ่งมีเป็นจำนวนมากหันมานับถือพระพุทธศาสนา กราบทูลให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ที่เป็นเหตุที่จะทำชาวาลันทาเลื่อมใส พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แก้วมณี เราไม่ได้แสดงผลธรรมแก่ภิกษุอย่างนี้ว่า มาเถิด พวกเธอจงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ด้วยอุตตริมนุสสรธรรมแก่คฤหัสถ์ผู้หนุ่มห่มผ้าขาว”^{๒๒} จากพุทธพจน์นี้ พระองค์ไม่ต้องการให้สาวกหรือใครต่อใครแสดงอิทธิปาฏิหาริย์เลย แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเห็นโทษของอิทธิปาฏิหาริย์ เพราะถ้าพระองค์ทรงเห็นคุณค่าของอิทธิปาฏิหาริย์ที่ดีโดยประการทั้งปวง พระองค์จะทรงตรัสห้ามพระสาวกไม่ให้แสดงฤทธิ์ไปทำไม พระองค์ตรัสสรรเสริญปาฏิหาริย์อย่างเดียว คืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์ที่มีคุณอย่างเดียวไม่มีโทษ

ในทำนองเดียวกัน การนับถืออัฐิธาตุเป็นแก้วก็หนีไม่พ้นเรื่องปาฏิหาริย์เข้ามาเกี่ยวข้อง จมอยู่กับปาฏิหาริย์ วัดความเป็นอรหันต์ของครูอาจารย์ของตนเองด้วยอัฐิธาตุเป็นแก้วแล้วกล่าวชมอาจารย์อื่นๆ ที่อัฐิธาตุไม่เป็นแก้ว จนลืมหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญคืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์

^{๒๐} ที.สี. (ไทย) ๙/๔๘๖/๒๑๖.

^{๒๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔/๓.

^{๒๒} ที.สี. (ไทย) ๙/๔๘๑/๒๑๓.

อย่างสิ้นเชิง ลืมนึกถึงวิธีการหรือคำสอนของอาจารย์ที่ท่านแสดง ไม่ปฏิบัติตามคำสอน แต่ติดอยู่กับสิ่งที่ไม่ใช่แก่นคำสอน

อีกอย่างหนึ่งการเป็นพระอรหันต์หรือไม่ ปุถุชนไม่สามารถรู้ได้ จะอนุมานเอาตามการปฏิบัติของท่านก็ยังไม่แน่นอน เพราะบางทีการแสดงอภิปริยาที่ไม่เหมาะสมไม่ปรากฏให้คนเห็นเพื่อจะจับผิดได้ จะรู้ว่าเป็นพระอรหันต์ได้ก็ด้วยการเป็นพระอริยบุคคลเหมือนกัน จากการศึกษาศุภประวัติจะเห็นว่า เราจะสามารถรู้ว่าพระภิกษุรูปนี้เป็นพระอรหันต์หรือไม่ขึ้นอยู่กับการพยากรณ์ของพระพุทธเจ้าหรือการพยากรณ์ของพระสาวกด้วยกันก็น้อย บางทีมีภิกษุบางพวกสงสัยว่าพระสารีบุตรเป็นพระอรหันต์หรือไม่ เพราะท่านแสดงออกเหมือนกับมีตัณหาอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสเสมอว่าพระอรหันต์เป็นผู้สิ้นตัณหา การแสดงออกของพระสารีบุตรดูเหมือนจะขัดกับคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างสิ้นเชิง ข้อความนี้มีกล่าวไว้ในอรรถกถาว่า สมัยหนึ่งท่านพระสารีบุตรจำพรรษาในชนบทได้ฟังว่า ชาวบ้านจะถวายผ้าจํานำพรรษา ท่านเดินทางไปเฝ้าพระศาสดาในขณะที่ชาวบ้านยังไม่ได้ถวายผ้าจํานำพรรษาเลย แต่ท่านสั่งภิกษุที่นั่นว่า เมื่อชาวบ้านถวายผ้าจํานำพรรษาแล้ว พวกท่านรับแล้วก็ส่งไปแก่ภิกษุหนุ่มและสามเณรหรือจะเก็บไว้แล้วส่งข่าวไปก็ได้ พวกภิกษุที่นั่นก็เกิดความสงสัยว่า พระสารีบุตรยังมีตัณหาอยู่เลย จนกระทั่งเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลถาม พระพุทธเจ้าตรัสว่า บุตรของเราไม่มีตัณหา ที่สารีบุตรทำอย่างนั้นก็ด้วยเห็นว่า พวกชาวบ้านอย่าได้เสื่อมจากบุญ และพวกภิกษุก็อย่าเสื่อมจากลาภที่ชอบธรรม^{๒๓} แม้ในเรื่องมหาปณกเถระพูดกับพระจุฬินกเถระผู้เป็นน้องชายที่ไม่สามารถท่องคาถาๆ เดียวให้คล่องแคล่วภายในสี่เดือนได้ ว่า เธอเป็นคนอภิปิณฑลสนา เสื่อมจากโภคะของพวกคฤหัสถ์ ไม่มีประโยชน์ที่เธอจะอยู่ในที่นี่ เธอจงออกไปจากที่นี่ แล้วจุดคร่าท่านออกจากวิหารแล้วปิดประตู การกระทำดังกล่าว ถูกพวกภิกษุตั้งข้อสงสัยว่า พระมหาปณกเถระทำไปด้วยความโกรธ พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระเถระไม่มีกิเลสมีราคะเป็นตนในภายใน ที่ท่านทำอย่างนั้นเพราะมุ่งประโยชน์ในเบื้องหน้า และมุ่งธรรมในเบื้องหน้า^{๒๔} จากเรื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปุถุชนหรืออาจจะมีอริยบุคคลขั้นต่ำด้วยซ้ำที่ไม่สามารถรู้ว่าใครบ้างเป็นพระอรหันต์ ที่เขารู้ว่าพระเถระเป็นพระอรหันต์ก็ด้วยการคาดเดาหรือพระพุทธเจ้าตรัสบอก เรื่องบางอย่างก็ทำให้เกิดความสงสัยขึ้นมาได้จากการศึกษาประวัติของพระอุปัลลวรรณาเถรี ที่ถูกฆาตคนหนึ่งข่มขืนจนสำเร็จ เรื่องอย่างนี้ก่อความสงสัยให้เกิดกับประชาชนไม่น้อยถึงกับตั้งประเด็นคำถามว่า พระชินาสพเห็นจะยังเสพกามอยู่ หรือไม่จะไม่เสพ เพราะว่าท่านเหล่านั้นไม่ใช่ไม้ฟุ ไม่ใช่จอมปลวก ยังมีเนื้อเลือดสดๆอยู่เลย หรือกล่าวให้ตรงภาษาปัจจุบันก็คือท่านเหล่านั้นไม่ใช่พระอิฐพระปูน พระพุทธเจ้าตรัสว่าพระชีสพทั้งหลายไม่เสพกาม ไม่

^{๒๓} ธรรมปทฎฐกถา (อรรถุโม ภาโค), หน้า ๑๔๔.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๐.

ยินดีมีความสุข เปรียบท่านเหมือนกับหยาดน้ำตกลงบนใบบัวแล้วไม่ติด ไม่ตั้งอยู่กลิ้งตกไป และเหมือน เมล็ดผักกาดไม่ติดไม่ตั้งอยู่ที่ปลายเหล็กแหลม^{๒๕} พระเถระชื่อว่า ปิณฑิวัจจะชอบเรียกทั้งคฤหัสถ์ ทั้งบรรพชิตด้วยกันว่า คนถ้อย จงมา คนถ้อย จงไป ภาษาบาลีว่า วสลิ แปลว่าคนถ้อย ถ้าเป็น ปัจจุบันก็เรียกว่ามีวาจาโผงผางชอบพูดคำหยาบเจ้าโทสะ ในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าตรัสว่า ที่ท่านพูดอย่าง นั้นก็เพราะว่าทำร้ายชาติของท่านเกิดเป็นพราหมณ์และชอบพูดคำนี้อยู่เป็นประจำจนชิน ในภายใจ ท่านไม่มีโทสะ^{๒๖} เกิดมาชาตินี้ก็ยังไม่ละพฤติกรรมข้อนี้ยังไม่ได้ ท่านละกิเลสได้แล้วเหลือแต่वासนาคือ ความประพฤติมาแต่อดีตชาติจนเคยชินละไม่ได้

ในที่บางแห่งเพียงแต่การสังเกตพฤติกรรมก็สามารถอนุมานได้ว่าท่านเป็นพระอรหันต์จริงๆ ในเรื่องมีว่าพระสารีบุตรเถระพร้อมด้วยภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูป ไปบ้านเพื่อเยี่ยมมารดา ท่านถูก มารดาว่าด้วยคำต่างๆ หลายอย่าง แต่พระเถระไม่แสดงอาการโกรธเลย พวกภิกษุที่ไปด้วยสนทนากัน ว่าน่าอัศจรรย์แท้คุณของพระสารีบุตรเถระ เมื่อมารดาตำ ท่านไม่มีอาการโกรธเลย พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระชีณาสพไม่มีความโกรธ^{๒๗} อีกเรื่องหนึ่งชาวบ้านสนทนากันว่า พระสารีบุตรท่านไม่มีความโกรธ พอดีพราหมณ์คนหนึ่งเดินผ่านมาได้ยื่นเข้าเลยถามว่า พระรูปไหนไม่โกรธ พวกชาวบ้านเลยบอกไป พราหมณ์คนนั้นเห็นพระเถระเดินบิณฑบาตอยู่ต้องการจะพิสูจน์จึงตบไปที่กลางหลังของท่านเต็มแรง พระเถระเฉยไม่ได้มองเดินต่อไป พวกชาวบ้านเห็นเหตุการณ์แสดงความไม่พอใจ พวกนั้นถือท่อนไม้ และก้อนดินไปล้อมบ้านพราหมณ์ จนกระทั่งพระเถระไกลเกลียดจนสงบ^{๒๘} จากเหตุการณ์ดังกล่าวก็ พออนุมานได้ว่า ความเป็นพระอรหันต์อาจพอกำหนดได้ด้วยการไม่แสดงความโกรธ โลก และความ หลงออกมา แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าผู้ที่ไม่แสดงอาการมีความโกรธเป็นต้นนั้นเมื่อประสบเหตุการณ์ที่ จะทำให้เกิดความโกรธเป็นพระอรหันต์แน่นอน

๗. บทสรุป

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงผลบุญที่เกิดจากการบูชาปุระชาบุคคล ๔ จำพวก ได้ กล่าวถึงอานิสงส์ของการสร้างเจดีย์และบูชาสักการะพระบรมสารีริกธาตุ เช่น การบูชาเป็นปัจจัยแห่ง การได้บรรลุความเป็นพระอริยบุคคลและความถึงพร้อมด้วยโภคสมบัติ เป็นต้น อานิสงส์ดังกล่าว ยังรวมไปถึงการบูชาพระธาตุของพระสาวกด้วย อัจฉิธาตุ (พระบรมสารีริกธาตุ) ของพระพุทธเจ้าตามที่

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๑.

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

พุทธศาสนิกชนนับถือบูชาและเชื่อว่าเป็นพระธาตุของพระพุทธเจ้าจริงๆ ในโลกนี้มีลักษณะแตกต่างกัน ออกไปมีทั้งลักษณะคล้ายแก้ว และมีลักษณะคล้ายกระดูกคนธรรมดา ลักษณะที่พระบรมสารีริกธาตุ เป็นแก้วเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไปมากกว่าพระธาตุเป็นแค่เพียงกระดูกคนธรรมดา ปาฏิหาริย์ แห่งพระบรมสารีริกธาตุได้ถูกกล่าวมาตามลำดับ เพิ่มศรัทธาประสาทะให้เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก เนื่องจาก พระบรมสารีริกธาตุมีจำนวนจำกัด ประชาชนหันมาสนใจในเรื่องของอัฐิธาตุของเกจิอาจารย์ซึ่งอยู่ใน วิสัยที่จะแสวงหาและครอบครองได้ เมื่อมีคนสนใจมากขึ้นเกี่ยวกับปาฏิหาริย์จึงมีอิทธิพลครอบงำ จนนำไปสู่การหลงใหลในพระธาตุ จนกระทั่งตัดสินความเป็นพระอรหันต์กันที่พระธาตุ ในที่สุดลี้ม หลักการคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าที่เกจิอาจารย์เหล่านั้นได้นำมาสั่งสอน การบูชาพระธาตุเป็น ธาตุเจตียบูชาเหมือนกับการบูชากราบไหว้พระพุทธรูปที่เป็นอุทเทสิกเจตียบูชา การบูชาพระธาตุก็ บดบังปัญญาได้ การบูชาพระพุทธรูปก็บดบังปัญญาได้เช่นเดียวกัน ถ้ายังยึดติดเพียงการหวังพึ่ง ปาฏิหาริย์ไม่นำไปเป็นสื่อเพื่อเข้าถึงหลักธรรม การบูชาพระธาตุด้วยปัญญาโดยเอาพระธาตุเป็นสื่อ นำ ไปสู่คำสอนของพระพุทธเจ้าหรือคำสอนของอาจารย์ของตนถือเป็นการปฏิบัติบูชาตามคำสอนของ พระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ อย่างสม่ำเสมอ ย่อมได้รับความสุขมาให้ทั้งในโลก นี้และโลกหน้า

อัฐิธาตุ (พระธาตุ) เป็นแก้วไม่ได้เป็นเครื่องวัดความเป็นพระอรหันต์ เพราะการจะรู้ว่าคนนั้น เป็นพระอรหันต์ได้คนรู้จะต้องมีภูมิธรรมที่ใกล้เคียงกันหรือในระดับเดียวกัน ที่กล่าวกันหรือได้ฟัง ตามกันมาว่าพระรูปนั้นหรือรูปไหนเป็นพระอรหันต์ก็ด้วยการอนุมานเอาตามเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ที่ได้ประสบมาด้วยตนเอง แท้ที่จริงแล้วภายในจิตใจของท่านจะลึกลับเลสาอสะวะจริงหรือไม่ ไม่สามารถรู้ ได้เลย จึงเป็นเพียงการเดาเอาหรือคาดคะเนเอาและสรุปเอาเองว่าเป็นเช่นนั้น การสรุปเช่นนั้นมีความ ผิดพลาดมากทีเดียว ในกาลามสูตรไม่ได้มีการสอนให้ใครเชื่อเพียงการคาดคะเนเอา จากการศึกษา เรื่องพระธาตุ ความเชื่อพระธาตุเป็นแก้วมี ๒ อย่าง คือ (๑) กลุ่มที่เชื่อว่ากระดูกสามารถกลายเป็น แก้วได้เพราะอำนาจของสมาธิ พอปฏิบัติธรรมไปถึงขั้นที่มีสมาธิอย่างแรงกล้า (ไม่รู้ขั้นไหน จะทุกคน หรือไม่ยังไม่ตัดสินแน่ชัด) กระดูกจะค่อยๆ กลายเป็นแก้วอย่างน่าอัศจรรย์ (๒) กลุ่มที่เชื่อว่า กระดูก ก็เป็นเพียงกระดูกธรรมดา เป็นเรื่องไกลเกินไปที่จะหาเหตุปัจจัยที่ทำให้กระดูกกลายเป็นแก้ว

อัฐิธาตุไม่ควรถูกนำมาเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ โดยอาศัย ความเชื่อและการนับถือของประชาชนที่มีต่อพระธาตุของพระพุทธเจ้าหรือของพระสาวกรวมไปถึงเกจิ อาจารย์ที่เคารพนับถือไปแสวงหาผลประโยชน์โดยสร้างเจดีย์หรือสถานที่เคารพสักการะที่เป็นของส่วนตัว ซึ่งอยู่ในรูปของพิพิธภัณฑสถาน ผู้ที่จะเข้าชมหรือสักการะต้องเสียค่าผ่านประตูเข้าไป พระธาตุควรเป็น ของสาธารณะที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถเคารพสักการะได้ตลอดไม่ต้องมีการเสียค่าผ่านประตูเข้าไป การแสวงบุญในลักษณะแบบนี้เป็นไปตามจุดประสงค์ของพระพุทธศาสนามากกว่า ไม่มีการเสียค่าจ้าง เพื่อจะทำบุญด้วยการสักการบูชาพระธาตุ ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีการกล่าวถึงการทำความเจตีย

บรรจुอัฐิธาตุของพระอรหันต์ พระพุทธเจ้าตรัสให้ทำไว้ที่ทางสี่แพร่ง สันนิษฐานว่า ทางสี่แพร่งเป็นสถานที่สาธารณะที่คนทั่วไปจะสัญจรไปมาได้ เมื่อเห็นเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุมีความเลื่อมใสก็สามารถสักการบูชาได้ตามใจปรารถนา ด้วยดอกไม้เพียงเล็กน้อยด้วยจิตศรัทธา คนจนหรือคนรวยก็สามารถทำได้เสมอกันไม่มีแบ่งชั้นวรรณะ นอกจากนี้ยังเป็นการแผ่แผ่บุญเพื่อจิตวิญญาณทุกดวงในความหมายของคำว่าทานที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ผู้ที่จะให้ทานต้องไม่มีความตระหนี่จึงจะสำเร็จผลที่ยิ่งใหญ่

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ๙๑ เล่ม** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **ธมฺมปทฺฐกฺกถา (ปญฺจโม ภาโค).** พิมพ์ครั้งที่ ๒๓. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. **ธมฺมปทฺฐกฺกถา (อฏฺฐโม ภาโค).** พิมพ์ครั้งที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____. **ธมฺมปทฺฐกฺกถา (สตฺตโม ภาโค).** พิมพ์ครั้งที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **ศัพท์วิเคราะหฺ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เชียงใหม่, ๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **เรื่องเหนือสามัญสัยอิทธิปาฏิหาริย์เทวดา.** กรุงเทพมหานคร : สำนัก

พิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๔.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ. **พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุกับคนไทย.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา

: http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id =206&articlegroup_id =59 [๑๑ พ.ค.๒๕๕๕]